

behandles problemerne dybtgående, men forf. har netop sat sig som opgave på et overkommeligt antal sider at give en oversigt. Dette er stort set lykkedes.

Når dette er sagt må en helt central indvending også være på sin plads: Forf. forsøger intetsteds at placere de forskellige regnskaber indenfor den økonomiske teoris rammer. Det er imidlertid først når man ser regnskabet i lys af makroteorien, at man rigtigt får øjnene op for de mere spændende sider. Det østeuropæiske regnskab får f.eks. først mening, når det ses som et led i en økonomisk teori, og præcis det samme gælder SNA.

På dette meget vigtige punkt svigter forf. Men han danner i så henseende ingen undtagelse fra en række andre regnskabsteoretikere. Man finder således den samme mangel i Stuvél's bog, som er endnu mere snæver i sit oplæg. Direkte vildledende siger Stuvél, at identiteterne i nationalregnskabet »unlike behaviour relations, are incontrovertible« (p. 7). Og videre: »...they are not particular to any specific version of macro-economic theory«. (stadig p. 7). – Det afgørende er imidlertid, at hele nationalregnskabet opbygning afhænger af den økonomiske teori, man starter med.

Stuvél har i sin bog givet en elementær indføring i nationalregnskabet logik. Han går langsomt og metodisk frem – her og der indtil det kedsommelige. Udgangspunktet er det vesteuropæiske og specielt det engelske regnskab (*The Blue Book System*), og hver eneste strøm vendes og drejes – uden det forklarende lys, som opnås ved diskussion af en række alternativer.

Stuvél's bog er mærkelig på flere måder. Jeg har således ikke i mange år, hvis nogensinde, læst en bog, som alt i alt kun indeholder henvisning til et dusin forskellige arbejder. Men den er også forbavsende ved på samme tid at være uhyre elementær og dog – om den skal værdsættes – at forudsætte en hel del viden om nationalregnskabet.

Uanset dette er Stuvél's bog en god, men indsnævret indføring i regnskabsproblemer.

*P. Nørregaard Rasmussen**

* Professor ved Københavns Universitet, dr. polit.

Frøystein Wedervang: Development of a Population of Industrial Firms, Oslo 1965, 275 s., pris kr. 42,00.

Hovedemnet for den foreliggende bog er virksomhedernes størrelsesfordeling. Bestemmelsen af virksomhedernes størrelse og deres antal har været betragtet som temmelig vanskelige problemer for den økonomiske teori. Wedervang søger ikke at opstille nye teorier, men han sammenholder et empirisk materiale for Norge med de eksisterende teorier. En omfattende litteraturoversigt dækker både teoretiske og empiriske arbejder på området.

Bogen behandler materiale fra den norske produktionsstatistik. Virksomheder med 5 arbejdere og derunder er som hovedregel ikke med i denne. Det er derfor data om fremstillingsvirksomheder over denne grænse, der behandles.

1930-48 er det valgte tidsinterval. I denne periode er produktionsstatistikken opgjort efter samme principper, og tallene er sammenlignelige fra år til år. Da en virksomhedspopulation ændrer sig ret trægt, er det kun tal for årene 1930, 1933, 1937 og 1948, der omtales i bogen.

Produktionsstatistikken enheder er bedrifter, altså tekniske enheder, der fremstiller et produkt eller en produktkombination. I det meste af bogen er den omtalte enhed virksomheden, der kan bestå af en eller flere bedrifter. Bedrifterne er karakteriseret ved personel, kapitalværdi og værditilvækst. Som skøn over kapitalens værdi anvendes brandforsikringssummer.

I kapitel III undersøges det, om materialet kan vise en sammenhæng mellem størrelsen af en bedrift og dens produktivitet.

behandles problemerne dybtgående, men forf. har netop sat sig som opgave på et overkommeligt antal sider at give en oversigt. Dette er stort set lykkedes.

Når dette er sagt må en helt central indvending også være på sin plads: Forf. forsøger intetsteds at placere de forskellige regnskaber indenfor den økonomiske teoris rammer. Det er imidlertid først når man ser regnskabet i lys af makroteorien, at man rigtigt får øjnene op for de mere spændende sider. Det østeuropæiske regnskab får f.eks. først mening, når det ses som et led i en økonomisk teori, og præcis det samme gælder SNA.

På dette meget vigtige punkt svigter forf. Men han danner i så henseende ingen undtagelse fra en række andre regnskabsteoretikere. Man finder således den samme mangel i Stuvél's bog, som er endnu mere snæver i sit oplæg. Direkte vildledende siger Stuvél, at identiteterne i nationalregnskabet »unlike behaviour relations, are incontrovertible« (p. 7). Og videre: »...they are not particular to any specific version of macro-economic theory«. (stadig p. 7). – Det afgørende er imidlertid, at hele nationalregnskabet opbygning afhænger af den økonomiske teori, man starter med.

Stuvél har i sin bog givet en elementær indføring i nationalregnskabet logik. Han går langsomt og metodisk frem – her og der indtil det kedsommelige. Udgangspunktet er det vesteuropæiske og specielt det engelske regnskab (*The Blue Book System*), og hver eneste strøm vendes og drejes – uden det forklarende lys, som opnås ved diskussion af en række alternativer.

Stuvél's bog er mærkelig på flere måder. Jeg har således ikke i mange år, hvis nogensinde, læst en bog, som alt i alt kun indeholder henvisning til et dusin forskellige arbejder. Men den er også forbavsende ved på samme tid at være uhyre elementær og dog – om den skal værdsættes – at forudsætte en hel del viden om nationalregnskabet.

Uanset dette er Stuvél's bog en god, men indsnævret indføring i regnskabsproblemer.

*P. Nørregaard Rasmussen**

* Professor ved Københavns Universitet, dr. polit.

Frøystein Wedervang: Development of a Population of Industrial Firms, Oslo 1965, 275 s., pris kr. 42,00.

Hovedemnet for den foreliggende bog er virksomhedernes størrelsesfordeling. Bestemmelsen af virksomhedernes størrelse og deres antal har været betragtet som temmelig vanskelige problemer for den økonomiske teori. Wedervang søger ikke at opstille nye teorier, men han sammenholder et empirisk materiale for Norge med de eksisterende teorier. En omfattende litteraturoversigt dækker både teoretiske og empiriske arbejder på området.

Bogen behandler materiale fra den norske produktionsstatistik. Virksomheder med 5 arbejdere og derunder er som hovedregel ikke med i denne. Det er derfor data om fremstillingsvirksomheder over denne grænse, der behandles.

1930-48 er det valgte tidsinterval. I denne periode er produktionsstatistikken opgjort efter samme principper, og tallene er sammenlignelige fra år til år. Da en virksomhedspopulation ændrer sig ret trægt, er det kun tal for årene 1930, 1933, 1937 og 1948, der omtales i bogen.

Produktionsstatistikken enheder er bedrifter, altså tekniske enheder, der fremstiller et produkt eller en produktkombination. I det meste af bogen er den omtalte enhed virksomheden, der kan bestå af en eller flere bedrifter. Bedrifterne er karakteriseret ved personel, kapitalværdi og værditilvækst. Som skøn over kapitalens værdi anvendes brandforsikringssummer.

I kapitel III undersøges det, om materialet kan vise en sammenhæng mellem størrelsen af en bedrift og dens produktivitet.

Der indledes med en omtale af produktionsfunktioner, og i forbindelse hermed af teorien om stordriftens fordele. Hvis produktionsfunktionen, f.eks. for en enkelt industri, betinger, at en bestemt størrelse giver laveste totale gennemsnitsomkostninger, skulle konkurrencen medføre en ophobning af bedrifter af denne størrelse (eller mere realistisk af bedrifter i et størrelsesinterval). Mindre bedrifter skulle vise mindre produktivitet og enten være på vej mod optimum eller være ved at blive elimineret. Det skulle ikke ventes, at der er bedrifter over optimum. Hvis en virksomhed ejer en bedrift, der er i optimum, og ønsker at udvide yderligere, vil den rimeligvis søge at etablere endnu en optimal bedriftsenhed.

Ud fra materialet beregnes arbejdsproduktivitet og kapitalproduktivitet, der defineres som kapitaltilvækst divideret med henholdsvis personel og kapital. Som index for størrelse bruges personel. En afbildning af de nævnte produktivetsbegreber mod personel giver imidlertid ikke mulighed for at konkludere noget om stordriftsfordele. Det ringe udbytte skyldes, at kapitalintensiteten varierer meget, hvilket medfører, at personellet bliver et dårligt mål for bedriftenes størrelse.

Det forekommer anmelderen, at det ville være interessant at studere arbejdsproduktivitet for fastholdt kapitalintensitet. Det kunne gøres både indenfor sektorer og for hele industrien. Herved bliver personellet et entydigt størrelsesmål (der ses bort fra de almindelige indvendinger mod målene for kapital og mod sammenfatningen af samtlige produktionsfaktorer i 2 kategorier). Endvidere kunne der være visse muligheder for at sammenligne forskellige kapitalintensiteter ved, for fastholdte størrelsesgrupper, at se hvordan de to produktivetsmål varierer med kapitalintensiteten.

I et appendix drøftes det kort, hvad materialet kan sige om en makroproduktionsfunktion for hele industrien af Cobb-Douglas typen. På grund af den meget store variation i kapitalintensiteten kan man ikke vente, at en sådan funktion skulle give

en blot nogenlunde beskrivelse, og dette bliver da også W.'s resultat.

I kapitel IV undersøges størrelsesfordelingen for bedrifter og virksomheder. Det er allerede nævnt, at en teori om udscendet af langtidskurven for de totale omkostninger medfører bestemte forventninger om denne fordeling. Imidlertid stemmer empirien slet ikke hermed.

Observerede størrelsesfordelinger er skæve, med relativt mange mindre bedrifter. Dette gælder med overraskende stabilitet både over tiden og mellem lande. Observationerne passer godt med den log-normale fordeling eller andre skæve fordelinger, der ligner denne. Den log-normale fordeling giver således en udmærket tilnærmelse til fordelingerne i W.'s materiale.

Det er naturligt, at man har forsøgt at formulere nye teorier. Disse bygger i nogle tilfælde explicit på en forudsætning om konstante totale gennemsnitsomkostninger for bedrifter over en vis minimumsstørrelse. Antagelsen støttes af en nyere undersøgelse i USA (Bain, Joe S.: *Barriers to New Competition*, Cambridge Mass. 1956). En bedrifts størrelse kan i så fald ikke begrundes af omkostningerne. Det antages, at en række forskellige forhold kan medføre vækst (positiv eller negativ) for en bedrift. Som eksempler (kap. IX hos W.) kan nævnes: Tolkningen af udviklingen (forventninger), finansieringsmuligheder, held med personellet, markedsudviklingen og den tekniske udvikling. En række af sådanne forhold, og måske navnlig deres samspil, kan tænkes at virke tilfældigt, d.v.s. uafhængigt af bedriftens størrelse. Som en abstraktion kan man forestille sig, at bedrifterne for hver periode trækker deres *vækstprocent* (relative vækst) ved en tombola, således at der er en bestemt sandsynlighed for at trække en bestemt procent. Dette fører til en log-normal størrelsesfordeling. Den skal opfattes som en ligevægt, der består samtidig med, at de enkelte bedrifter ændrer størrelse.

Den stokastiske model, der her er skitseret, er kun antagelig som en første forenklet hypotese, men der synes at være stor

rummelighed til at formulere mere elaborerede modeller, der som ligevægt har de omtalte skæve fordelinger.

W. er i kap. VI inde på en helt anden teori vedrørende størrelsesfordelingen. Den kan tænkes at være afledet af en anden stabil (naturlig) fordeling. Således er produkternes størrelsesfordeling i W.'s materiale med god tilnærmelse log-normal. Størrelsen af et produkt (en vare, varegruppe) defineres som den samlede værditilvækst (indenfor industrien), der skabes ved dets produktion. Uden flere detaljer skal det her nævnes, at det synes vanskeligt at få en acceptabel afrunding af denne tankegang.

Bogens sidste kapitler (VII-X) indeholder et nærmere studium af bevægelsen i virksomhedspopulationen, som altså omfatter virksomheder med mindst 5 arbejdere. I relation til en periode defineres fødte, permanente og døde virksomheder, og der kan beregnes fødsels- og dødshyppigheder. Det vises, at alderen er af stor betydning for dødshyppigheden i den første halve snes år,

men at dødeligheden derefter stort set er aldersuafhængig.

I kap. VIII diskuteres strukturen i nye virksomheder og i virksomheder, der forsvinder. Efter at grupperne er behandlet hver for sig, foretages en sammenligning. Wedervang lægger nok mest vægt på at vise forskelle i struktur. Anmelderen synes dog det er værd at nævne, at der på mange punkter kan påvises ligheder. For begge grupper gælder, at virksomhederne er ret små, og at kapitalintensiteten er mindre end i permanente virksomheder. Endvidere er produktiviteten for begge grupper ringere end i de permanente virksomheder, selv om dette træk er tydeligst for de virksomheder, der forsvinder. Dette viser, at en ny virksomhed, der ikke ret hurtigt kommer ind i en udvikling, hvor strukturen ændres, netop er struktureret til at forsvinde.

*Lars Lund**

* Stipendiat ved Handelshøjskolen i København, cand. polit.

MODTAGEN LITTERATUR

ELIASSON, GUNNAR: *Investment Funds in Operation*. Konjunkturinstitutet, Occasional Paper 2. Stockholm 1965. 161 s. 7 sv. kr. – FEINSTEIN, C. H.: *Domestic Capital Formation in the United Kingdom 1920-1938*. Cambridge University Press. London 1965. 270 s. 90 sh. – HEIDE, HOLGER: *Die langfristige Wirtschaftsplanung in Schweden*. Kieler Studien 73. J. C. B. Mohr. Kiel 1965. 147 s. 28 DM. – KHAN, TAUFIQ M.: *Middle Eastern Studies in Income and Wealth*. Bowes & Bowes. London 1965. 328 s. 63 sh. – Købstadskommunernes fremtidige grænser. Del 1-2. Udsendt af den danske Købstadsforening. – Landsplanudvalgets sekretariat: *Danske pendlingsundersøgelser*. København 1965. 51 s. – MACHLUP, FRITZ: *Involuntary Foreign Lending*. Wicksell Lectures. Almqvist & Wicksell. Stockholm 1965. 129 s. – MATTHIESEN, POUL CHR.: *Befolkningens vækst; årsager og konsekvenser*. Berlingske Leksikonbibliotek. Berlingske Forlag. København 1965. 123 s. – NORSTRÖM, GÖRAN: *Världens handelstonnagebehov och svensk varvsindustri 1964-80*. Industriens Utredningsinstitut. Uppsala 1965. 152 s. 15 sv. kr. – O.E.C.D.: *The Requirements of Automated Jobs*. Paris 1965. 451 s. 33 sh. – PILISI, DANIEL m. fl.: *Une Contribution a la Théorie du Revenu Permanent*. Presses universitaires de France. Paris 1965. 224 s. 16 fr. – RAMSTRÖM, DICK: *Administrativa processer*. Företagsekonomiska institutionen, Uppsala Universitet. Stockholm 1965. 110 s. 18,25 kr. – STASSART, JOSEPH: *Les avantages et les inconvenients économiques d'une population stationnaire*. Université de Liege. Liege 1965. 256 s. 250 fr. – YANOVSKY, M.: *Anatomy of Social Accounting Systems*. Chapman and Hall, London 1965. 237 s. 30 sh.